

سوال

آیا بر اساس این حدیث کسی که در دنیا در شک بوده عذاب داده می‌شود یا بر کفر می‌میرد؟ چون وقتی مردم وارد قبورشان می‌شوند وقتی دو ملائکه به نزدشان می‌آیند در مورد چیزهایی که شک داشتند مورد سوال قرار می‌گیرند: **در چه حال بودید؟ می‌گوید: نمی‌دانم، پس به او گفته می‌شود: این مرد کیست؟ می‌گوید: شنیدم مردم چیزی می‌گفتند و من هم گفتم، پس [دریچه‌ای] به سوی بهشت به سویش گشوده می‌شود و گل‌هایش [و زیبایی‌هایش] و آنچه در آن است را می‌بیند، پس به او گفته می‌شود: ببین خداوند چه را از تو دور کرده است، سپس برایش روزه‌ای به سوی آتش گشوده می‌شود، پس به آن مینگرد که چگونه آتش خود را در هم می‌شکند، پس به او می‌گویند: این جایگاه تو است. بر شک بودی و بر آن مردی و بر همان ان شاء الله مبعوث می‌شوی. (به روایت ابن ماجه)**

پاسخ مفصل

الحمد لله.

کسی که در مورد الله، یا ملائکه، یا پیامبران، یا در مورد قیامت، یا در مورد بهشت یا جهنم یا هر خبری که از الله یا پیامبرش به او رسیده شک کند کافر است.

الله متعال می‌فرماید:

وَدَخَلَ جَنَّتُهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا (۳۵) وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا (۳۶) قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا [كهف: ۳۵ - ۳۷]

(و در حالی که او به خویشتن ستمکار بود وارد باغ شد [و] گفت: گمان نمی‌کنم این نعمت هرگز زوال پذیرد (۳۵) و گمان نمی‌کنم که قیامت برپا شود و اگر هم به سوی پروردگارم باز گردانده شوم قطعاً بهتر از این را در بازگشت خواهم یافت (۳۶) رفیقش در حالی که با او گفتگو می‌کرد به او گفت: آیا به کسی که تو را از خاک، سپس از نطفه آفرید آنگاه تو را به [صورت] مردی درآورد کافر شدی؟).

و مسلم (۲۷) از ابوهریره از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت کرده که فرمود: **گواهی می‌دهم که معبودی به حق جز الله نیست، و اینکه من فرستاده‌ی الله هستم، بنده‌ای با این دو - بدون شکی در آن - به دیدار الله نمی‌رود مگر آنکه وارد بهشت**

می شود.

و بخاری (۸۶) و مسلم (۹۰۵) از رسول الله - صلی الله علیه وسلم - روایت کرده اند که فرمود: به من وحی شده که شما در قبرهایتان مورد آزمایش قرار می گیرید؛ گفته می شود: درباره ی این مرد چه می دانی؟ اما مومن یا صاحب یقین می گوید: او محمد فرستاده ی الله است که با بینات و هدایت به نزد ما آمد و اجابت کردیم و پیروی نمودیم، او محمد است - سه بار - پس به او می گویند: به خوبی بخواب، چرا که تو به آن یقین داشتی، اما منافق یا آنکه در شک است می گوید: نمی دانم، شنیدم که مردم چیزی می گویند، من هم گفتم.

شیخ عبدالعزیز راجحی - حفظه الله - می گوید:

انسان به واسطه ی شک کافر می شود، اگر در مورد الله یا ملائکه یا کتابها یا درباره ی پیامبران یا در مورد بهشت یا جهنم شک کند، و بگوید: نمی دانم بهشتی هست یا نه؟ آتشی هست یا نه؟ با این شک کفر می ورزد.

آنچه ابن ماجه (۴۲۶۸) از ابوهریره از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت نموده نیز بر همین معنی حمل می گردد که فرمود: میت در قبرش قرار داده می شود، پس شخص صالح را در قبرش می نشانند در حالی که ترسان و وحشتزده نیست... و در آن آمده: و شخص بدکار را در قبرش می نشانند در حالی که ترسان و وحشتزده است، به او می گویند: در چه حال بودی؟ می گوید: نمی دانم، می گویند: این مرد کیست؟ می گوید: شنیدم مردم چیزی می گویند، من هم گفتم، پس برایش [دریچه ای] به سوی بهشت گشوده می شود، پس به گلها و آنچه در آن است نگاه می اندازد، به او می گویند: ببین که خداوند چه را از تو دور ساخت، سپس روزه ای به سوی آتش برایش می گشایند و به آن می نگرند که چگونه آتش خود را می خورد، پس به او گفته می شود: این جایگاه تو است، در شک ماندی و بر آن مردی و بر همان ان شاء الله برانگیخته می شوی این را آلبانی در صحیح ابن ماجه صحیح دانسته است.

سندی - رحمه الله - می گوید:

«این حدیث دال بر آن است که هر کس در دنیا بر یقین باشد معمولاً بر همان حال از دنیا می رود و همینطور در مورد شک».

حاشیه السندی علی ابن ماجه (۵۶۸ / ۲).

بنابراین کسی که در مورد اصلی از اصول ایمان شک کند و در حال شک بمیرد کافر و جاودانه در آتش است و الله از بنده اش جز یقین نمی پذیرد.

والله تعالی اعلم.